Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz
OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 4 (2024) · “Milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlarini ta’minlashning ustuvor yo‘nalishla...

ta’minlashning ustuvor yo‘nalishlari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.Буздова А.З., Эфендиева К.С. Особые экономические зоны как эффективный механизм развития инновационной экономики региона // Современные вызовы и реалии экономического развития России: материалы V Международной научно-практической конференции / под ред. Л.И.Ушвицкого, А.В.Савцовой. – Ставрополь: Издательско-информационный центр «Фабула», 2018. – 562 с.

2.Кокин А.С., Ясенев О.В., Ясенев В.Н. Теневая экономика в мировом экономическом пространстве // Вестник Нижегородского университета им. Н.И.Лобачевского. – 2014. – № 1. – С. 333

XALQARO IQTISODIY MUNOSABATLARNI RIVOJLANTIRISH KO‘NIKMALARI

Suvonqulova Zarinabonu, Allamurodov Samandar
Guliston davlat universiteti " Rakamli iqtisodiyot va innovatsiyalar”fakulteti talabalari

Annotasiya. Ushbu maqolada xalqaro global iqtisodiy munosabatlar sohasidagi muommolar va ularni hal qilishning muhimligi va ularning joriy holati bilan bog‘liq masalalar ko‘rsatiladi. Xalqaro iqtisodiy munosabatlar ko‘pincha mamlakatlar o‘rtasidagi savdo, sarmoya va iqtisodiy hamkorlikning uzluksiz oqimiga to‘sqinlik qiladigan ko‘plab muommolar tahlil qilingan. Shu bilan birga, xorijiy valyutalar o‘rtasidagi almashinuv, moliyaviy tizimlar va xorijiy investitsiyalarni jalb qilishdagi muammolar va ularning yechimlari haqida ma’lumotlar berilgan.

Kalit so‘zlar: hamkorlik, integratsiya, eksport,import, liberalizatsiya, rivojlanish, tashqi iqtisodiy aloqalar, investitsiyalar, valyuta siyosati

KIRISH:

Xalqaro iqtisodiy munosabatlar mamlakatlarning savdo, investitsiya va moliyaviy oqimlar nuqtayi nazaridan bir-birlari bilan qanday munosabatda bo‘lishini o‘rganishga e’tibor qaratadi. Bu iqtisodiyot, siyosatshunoslik va xalqaro munosabatlar elementlarini birlashtirgan ko‘p tarmoqli soha bo‘lib, davlatlar o‘rtasidagi munosabatlarni va bu hamkorlikning jahon iqtisodiyotiga ta’sirini tushunish uchun juda muhim hisoblanadi. Bu sohadagi muvaffaqiyat ko‘pincha iqtisodiyot, siyosat va xalqaro munosabatlarni chuqur tushunishni, shuningdek, doimiy ravishda o‘rganish va o‘zgaruvchan global sharoitlarga moslashishga tayyorlikni talab qiladi.

Xalqaro iqtisodiy munosabatlar o‘z ichiga alohida mamlakatlar, ularning mintaqaviy birlashmalari, shuningdek, alohida korxonalarning (transmilliy, ko‘pmillatli korporatsiyalar) jahon xo‘jaligi tizimidagi bir-biriga qarama-qarshi bo‘lgan iqtisodiy munosabatlarining majmuini oladi. Xorijiy davlatlar iqtisodiyotini emas balki, ular o‘rtasidagi iqtisodiy munosabatlarning o‘ziga xos tomonlari tadqiq qilinadi. Har qanday fan singari xalqaro iqtisodiy munosabatlar ham, har qanday iqtisodiy munosabatlarni emas, balki eng ko‘p qaytariladigan, tipik, xarakterli, aniqlovchi munosabatlarni o‘rganadi[1].

Tahlil va natijalar

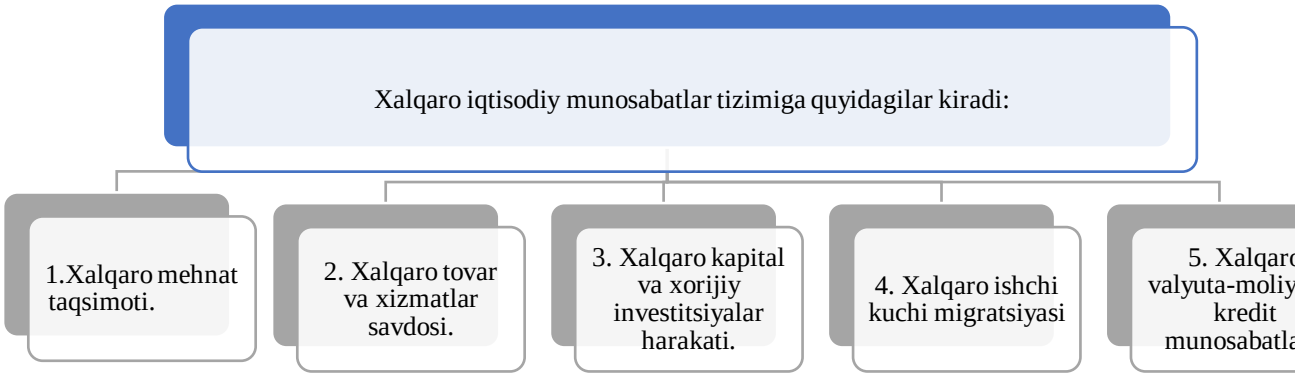
Xalqaro iqtisodiy munosabatlar mexanizmi o‘z ichiga huquqiy normalarni va ularni amalga oshirish vositalarini (xalqaro iqtisodiy shartnomalar, kelishuvlar, «kodekslar», xartiyalar va h.k.), xalqaro iqtisodiy munosabatlarni rivojlantirish

Published: 23.12.2024

Cite this article: Suvonqulova Zarinabonu, Allamurodov Samandar (2024). Xalqaro iqtisodiy munosabatlarni rivojlantirish ko‘nikmalari. Emro Science and Education, 1(4). https://journal.emro.uz/public/maqola/985

© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

maqsadlarini amalga oshirishga yo‘naltirilgan xalqaro iqtisodiy tashkilotlarning faoliyatini oladi.

• **1-Rasm. Xalqaro iqtisodiy munosabatlar tarkibi.**

Xalqaro iqtisodiy munosabatlar (asosan savdo) jahon xo‘jaligi vujudga kelmasdan oldin ham mavjud edi. Masalan-Yevropa davlatlari o‘rtasidagi XIM, mintaqalar (Yevropa-Shimoliy Afrika, Yevropa-Yaqin Sharq va h.k.) o‘rtasidagi xalqaro iqtisodiy munosabatlar (1-rasm). Bu munosabatlar mintaqaviy xarakterga ega edi. Jahon xo‘jaligining vujudga kelishi va rivojlanishi bilan xalqaro iqtisodiy munosabatlar kengaydi va chuqurlashib, global xarakterga ega bo‘ldi. Alohida davlatlar iqtisodiyotiga yoki jahon xo‘jaligiga asoslangan xalqaro iqtisodiy munosabatlar ko‘proq ularga qaramdir. Ammo xalqaro iqtisodiy munosabatlar amalga oshish jarayonida o‘z qonuniyatlariga buysunuvchi holatga, jahon iqtisodiyotining mavjudlik va rivojlanish shakliga, uning ichki mexanizmiga aylanib boradi.[4]

Xalqaro iqtisodiy munosabatlar sohasida bir qancha muammolar yuzaga kelishi mumkin. Bu yerda bir nechta keng tarqalgan muammolar mavjud:

1-jadval

Xalqaro iqtisodiy munosabatlar sohasida yuzaga keluvchi muammolar tahlili

.	Savdo bahslari	Davlatlar tariflar, subsidiyalar, intellektual mulk huquqlari yoki adolatsiz savdo amaliyoti kabi masalalar yuzasidan savdo nizolariga kirishishi mumkin. Bu kelishmovchiliklar savdo urushlariga, protektsionizmga olib kelishi va global iqtisodiy hamkorlikka to‘sqinlik qilishi mumkin.
.	Iqtisodiy tengsizlik	Jahon iqtisodiyoti ko‘pincha mamlakatlar ichida ham, mamlakatlar o‘rtasida ham daromadlar tengsizligi muammolariga duch keladi. Boylik taqsimotidagi nomutanosiblik ijtimoiy va siyosiy ziddiyatlarga olib kelishi, rivojlanishga to‘sqinlik qilishi, savdo va sarmoyada nomutanosiblikni keltirib chiqarishi mumkin.
.	Valyuta o‘zgarishi	Valyuta kursining o‘zgaruvchanligi xalqaro savdo bilan shug‘ullanuvchi korxonalar uchun qiyinchiliklar tug‘dirishi mumkin. To‘satdan valyuta o‘zgarishi eksport va importning raqobatbardoshligiga ta'sir qilishi, investitsiya qarorlariga ta'sir qilishi va jahon moliya tizimida noaniqlik keltirib chiqarishi mumkin.
.	Bozorga kirish to‘siqlari	Ba'zi mamlakatlar xorijiy kompaniyalarning o‘z bozorlariga kirishini cheklovchi to‘siqlar qo‘yadi. Bu to‘siqlar tariflar, kvotalar, diskriminatsion qoidalar yoki tarifsiz to‘siqlarni o‘z ichiga olishi mumkin, bu esa biznesning teng sharoitlarda raqobatlashishini qiyinlashtiradi.

Ushbu muammolarni hal qilish xalqaro hamkorlik, muzokaralar va mamlakatlar o‘rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni boshqarish uchun adolatli va shaffof qoidalarni ishlab chiqishni talab qiladi(1-jadval).

MUHOKAMA.

Xalqaro iqtisodiy munosabatlar sohasida bir qancha muammolar yuzaga kelishi mumkin. **Xalqaro iqtisodiy munosabatlar sohasida yuzaga keluvchi muammolar yechimlari**

1. Savdo nizolari: Savdo nizolariga aloqador mamlakatlar o‘rtasida muloqot va muzokaralarni rag‘batlantirish o‘zaro manfaatli yechimlarni topishga yordam beradi. Jahon Savdo Tashkiloti (JST) tomonidan taqdim etilgan kabi nizolarni hal qilish mexanizmlaridan foydalanish nizolarni hal qilish va adolatli savdo amaliyotini ilgari surish uchun platforma yaratishi mumkin.
2. Iqtisodiy tengsizlik: Hukumatlar progressiv soliqqa tortish, ijtimoiy ta'minot dasturlari, ta'lim va sog‘liqni saqlashga investitsiyalar kabi daromadlar tengsizligini bartaraf etish siyosatini amalga oshirishi mumkin. Xalqaro hamkorlik, shuningdek, inklyuziv iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirish, qashshoqlikni kamaytirish va mamlakatlar o‘rtasidagi rivojlanish farqini bartaraf etishga ham e’tibor qaratishi mumkin.
3. Valyuta o‘zgarishi: Markaziy banklar va pul-kredit organlari tegishli pul-kredit siyosati orqali barqaror ayirboshlash kurslarini saqlashga harakat qilishlari mumkin. Valyuta kurslarini boshqarishda xalqaro muvofiqlashtirish va hamkorlik o‘zgaruvchanlikni minimallashtirishga yordam beradi va xalqaro savdo bilan shug‘ullanuvchi korxonalar uchun barqarorlikni ta’minlaydi.
4. Bozorga kirish to‘siqlari: Savdo to‘siqlarini kamaytirish va ochiq bozorlarni rag‘batlantirishga qaratilgan savdo bitimlarini muzokaralar olib borish va amalga oshirish korxonalar uchun bozorga kirishni kengaytirishi mumkin. Ikki tomonlama yoki ko‘p tomonlama savdo muzokaralarida qatnashish tariflar, tarifsiz to‘siqlar va tartibga solishni uyg‘unlashtirish bilan bog‘liq muammolarni hal qilishga yordam beradi.

XULOSA.

Xulosa qilib aytganda, xalqaro iqtisodiy munosabatlardagi muammolarni hal qilish hukumatlar, xalqaro tashkilotlar va xususiy sektorning global iqtisodiy o‘zaro munosabatlarda adolat, oshkoralik va hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab qiladi. Olib borilgan tadqiqotga ko‘ra xalqaro iqtisodiy munosabatlar sohasida yuzaga keluvchi muammolar va ularning yechimlari bo‘yicha quyidagi takliflar berildi.

1. Savdo nomutanosibligini oldini olish kerak: Ko‘pgina mamlakatlar savdo muvozanatini boshdan kechirmoqda, ular eksport qilishdan ko‘ra ko‘proq tovarlarni import qilishadi. Bu esa iqtisodiy beqarorlikka va boshqa davlatlarga qaramlikka olib kelishi mumkin.
2. Valyuta manipulyatsiyasiga barham berish: Ba'zi mamlakatlar xalqaro savdoda raqobatdosh ustunlikka ega bo‘lish uchun o‘z valyutalarini manipulyatsiya qiladilar, bu esa bozor kuchlarini buzishi va adolatsiz raqobatni keltirib chiqarishi mumkin.
3. Erkin va adolatli savdoni rag‘batlantirish: adolatli raqobatni rag‘batlantiradigan va savdodagi to‘siqlarni kamaytiradigan savdo kelishuvlari va sherikliklarini rag‘batlantirish savdo nomutanosibliklari va proteksionistik tendentsiyalarni bartaraf etishga yordam beradi.
4. Xalqaro iqtisodiy institutlarni mustahkamlash: Jahon Savdo Tashkiloti (JST) va Xalqaro Valyuta Jamg‘armasi (XVJ) kabi tashkilotlarga xalqaro iqtisodiy munosabatlarni nazorat qilish va tartibga solish imkoniyatlarini kengaytirish valyuta manipulyatsiyasi va adolatsiz savdo amaliyotining oldini olishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1.Karimov I.A. Bizning bosh maqsadimiz - jamiyatni demokratlashtirish va yangilash, mamlakatni modernizatsiya va isloh etishdir -T. «O‘zbekiston». 2005.

2. Vaxabov A.V., Tadjibayeva D.A., Xajibakiyev Sh.X. Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar. o‘quv qo‘llanma. / I.f.d., prof. A.V.Vaxabovning umumiy tahriri ostida. —T.: Moliya, 2011. 708-b.

3. Vaxabov A.V., Xajibakiyev Sh.X., Muminov N .G.. Xorijiy investi-tsiyalar. 0 ‘quv qo‘llanma. / i.f.d., professor A.V. Vaxabovning umumiy tahririostida. - T.: «Moliya», 2010, 330 bet

4. O‘zbekiston Respublikasi Moliya Vazirligi, Davlat Soliq qo‘mitasi va Iqtisodiyot Vazirligining 2005-yil 40, 60-son qarori «To‘g‘ridan to‘g‘ri xususiy xorijiy investitsiyalar uchun soliq imtiyozlarini qo‘llash tartibi to ‘g ‘risida» nizom.

YANGI BIZNESLARNI TASHKIL ETISH UCHUN QULAY HUQUQIY VA IQTISODIY SHAROITLAR KO‘RISHIMIZ MUMKUN

Abdirasulov Saidolim Fayzulla o‘g‘li
O‘zMU IQTISODIYOT TARMOQLARI VA SOHALAR
abdirasulovsaidolim@gmail.com

Annotatsiya Yangi bizneslarni tashkil etish uchun qulay huquqiy va iqtisodiy sharoitlarni yaratish usullari bu iqtisodiyotning rivojlanishida kup muhim omilllar hisoblanadi. Yangi tadbirkorlarni qo‘llab-quvvatlashi va ularning muvaffaqiyatlini va faoliyatini yuritishini ta'minlash uchun quyidagi asosiy chora-tadbirlarni amalga oshirish uchun zarur fikir va takliflar

Kalit so‘zi Soddalashtirilgan huquqiy va tartibga solish tizimini Biznesni ro‘yxatga olishni soddalashtirish choralarni ko‘rish.

Yangi tadbirkorlar uchun biznesni ro‘yxatga olish jarayonini oddiylashtirish, shaffof va qisqa muddat ichida amalga oshirishni imkonini yaratish. Uchun Masala va takliflar Masalan, yagona "biznesni boshlash markazlarini" (one-stop shops) tashkil etish orqali barcha kerakli hujjatlarni va ruxsatnomalarni bir joyda taqdim etilishini ishlab chiqarish chora larni ko‘rish kerak.

Masalan Litsenziya va ruxsatnomalarni olish jarayonini soddalashtirish: Biznesni boshlashda zarur bo‘lgan barcha ruxsatnomalar va litsenziyalar ko‘proq avtomatlashtirilgan tizimni ishlab chiqish kerak shu orqali onlayin olishni xam yulga qo‘yishni ko‘plab bosqichni O‘rganib chiqish kerak.

Ma'muriy va soliq to‘lovlarining soddalashtirilishini: Soliq va boshqa majburiyatlarni to‘lash jarayonini soddalashtirish va elektron tizimlarni ishlab chiqish va kengaytirish orqali tadbirkorlarga qulayliklar yaratish mumkun.

Soliq imtiyozlari va kreditlarni: Yangi bizneslarni tashkil etishda ko‘pgina kichik va o‘rta tadbirkorlar uchun soliq tizimlarda va to‘lovlarida imtiyozlarni,ko‘paytirish kerk masalan, soliq stavkalarini pasaytirish yoki boshlang‘ich bosqichda soliq to‘lovlaridan ozod qilish kerk.

Davlat tomonidan moliyaviy qo‘llab-quvvatlash: Choralarni korib chiqish kerak va yangi bizneslar uchun davlat tomonidan subsidiyalarga, grantlar yoki imtiyozlar berishni va arzon foizli kreditlar taqdim etish kerk Bu, ayniqsa, yangi biznesni boshlashda zarur bo‘lgan masalalarga muhim yordam beradi.